

ки, принципів загальної та спрощеної системи оподаткування. А тому можемо констатувати, що діючі принципи, що закріплені в нормі ПКУ, надають такі переваги для суб'єктів малого та середнього підприємництва:

а) простота нарахування податків і простота ведення обліку, зокрема, податкового (реалізація принципів простоти та зручності);

б) відсутність заінтересованості у фальсифікації звітної інформації, зокрема щодо зниження фінансового ре-

зультату діяльності (реалізація принципу стимулювання підприємницької діяльності);

в) економія на бюджетних платежах (реалізація принципів економічної обґрунтованості).

При цьому з усіх перелічених переваг економічний зиск є останнім чинником, який підприємці беруть до уваги, приймаючи рішення перейти (або не перейти) на спрощену форму. І це насамперед тому, що сьгодні податкова система є дуже громіздкою, неузгодженою.

ЛІТЕРАТУРА

1. Башняк О. С. Принцип справедливості (деякі аспекти генезису і реалізації у податковому праві) / О. С. Башняк // Вісник Академії праці і соціальних відносин Федерації профспілок України : Науково-практичний збірник. – 2002. – № 3. – С. 10–15.
2. Кучерявенко Н. П. Теоретические проблемы правового регулирования налогов и сборов в Украине / Н. П. Кучерявенко. – Харьков : Консум, 1997. – 256 с.
3. Податковий кодекс України : Закон України від 02 грудня 2010 року // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 13-14, № 15-16, № 17. – Ст. 112.
4. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.zakon.rada.gov.ua.

УДК 342.924(354)

ПРОБЛЕМИ СИСТЕМАТИЗАЦІЇ ДЖЕРЕЛ СОЦІАЛЬНОГО ПРАВА ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Галицина Н.В.,
к.ю.н., директор

*Бердянський інститут державного та муніципального управління
Класичного приватного університету*

У статті досліджуються проблеми систематизації джерел соціального права. З'ясовано сучасний стан нормативно-правового регулювання соціальних правовідносин та доведено необхідність систематизації джерел соціального права. Досліджено проблеми наукового обґрунтування систематизації джерел соціального права та встановлено, що основні з них пов'язані з визначенням правової природи Соціального кодексу України, а саме з визначенням його належності до певної галузі законодавства й сфери його правового впливу та обґрунтуванням його назви. Сформульовано авторську позицію з приводу їх вирішення. Розглянуто проблеми систематизації джерел соціального права на рівні підготовки проекту Соціального кодексу України, серед яких виділено, зокрема, низький рівень підготовки спеціалістів, залучених до розроблення проекту Соціального кодексу України, та відсутність законопроекту, який відповідав би вимогам законодавства й потребам правового регулювання соціальних правовідносин. Встановлено, що сучасним проектам Соціального кодексу України властиві такі недоліки: невідповідність сучасним реаліям нормативно-правової регламентації соціальних правовідносин, дублювання однакових за змістом положень, наявність численних прогалин. Висловлено авторські пропозиції щодо їх подолання, наприклад, необхідність доопрацювання названого законопроекту та врахування європейського досвіду правового регулювання соціальних правовідносин. За наслідками проведеного дослідження сформульовано відповідні висновки з приводу шляхів вирішення проблем систематизації джерел соціального права.

Ключові слова: джерела соціального права, систематизація, Соціальний кодекс України, проект Соціального кодексу України, Соціальний кодекс Німеччини.

Галицина Н.В. / ПРОБЛЕМЫ СИСТЕМАТИЗАЦИИ ИСТОЧНИКОВ СОЦИАЛЬНОГО ПРАВА И ПУТИ ИХ РЕШЕНИЯ / Бердянский институт государственного и муниципального управления Классического частного университета, Украина

В статье исследуются проблемы систематизации источников социального права. Выяснено современное состояние нормативно-правового регулирования социальных правоотношений и доказана необходимость систематизации источников социального права. Исследованы проблемы научного обоснования систематизации источников социального права, установлено, что основные из них связаны с определением правовой природы социального кодекса Украины, а именно с определением его принадлежности к конкретной отрасли законодательства и сферы его правового воздействия и обоснованием его названия. Сформулирована авторская позиция по поводу их решения. Рассмотрены проблемы систематизации источников социального права на уровне подготовки проекта Социального кодекса Украины, среди которых выделены, в частности, низкий уровень подготовки специалистов, привлеченных к разработке проекта Социального кодекса Украины, и отсутствие законопроекта, который отвечал бы требованиям законодательства и потребностям правового регулирования социальных правоотношений. Установлено, что современным проектам социального кодекса Украины свойственны такие недостатки: несоответствие современным реалиям нормативно-правовой регламентации социальных правоотношений, дублирование одинаковых по смыслу положений, наличие многочисленных пробелов. Высказаны авторские предложения по их преодолению, например, необходимость доработки названного законопроекта и учета европейского опыта правового регулирования социальных правоотношений. По результатам проведенного исследования сформулированы соответствующие выводы относительно путей решения проблем систематизации источников социального права.

Ключевые слова: источники социального права, систематизация, Социальный кодекс Украины, проект Социального кодекса Украины, Социальный кодекс Германии.

Halytsyna N.V. / ISSUES OF SYSTEMATIZATION OF SOCIAL LAW SOURCES AND THE WAYS OF THEIR SOLVING / Berdiansk Institute of State and Municipal Regulation, Classic Private University, Ukraine

The article investigates the problem of systematization of sources of social rights. It found the current state of legal regulation of social relations and proved the need for systematization of sources of social rights. The problems of scientific justification systematize sources of social law, it found that the main ones are related to the definition of the legal nature of the Social Code of Ukraine, namely the definition of his belonging to a specific sector of legislation and the scope of its legal effects and justification of its name. Author's position is formulated on their decision. The problems of systematization of sources of social rights at the level of preparation of the draft Social Code, among which highlighted, in particular, the low level of training of specialists involved in the drafting of the Social Code, and the lack of a bill that would meet the requirements of the law and needs of legal regulation of social relations. It has been established that the modern social projects Code characterized such defects: inconsistency modern realities of the legal regulation of social relations, the duplication of the same within the meaning of the provisions, the presence of numerous spaces. Express copyrights proposals to address them, for example, the need to finalize the said draft law and taking into account the European experience of legal regulation of social relations. According to the results of the study are formulated conclusions on how to address the problems of systematization of sources of social rights.

Key words: sources of social law, systematization, Social Code of Ukraine, draft Social Code of Ukraine, Social Code of Germany.

Сьогодні у зв'язку з євроінтеграційними процесами та взятими Україною на себе зобов'язаннями з приводу адаптації національного законодавства до європейських стандартів особливої актуальності набувають питання систематизації й удосконалення нормативно-правових актів, які належать до джерел різних галузей права, у тому числі й соціального. Їх дослідженню приділено увагу в працях багатьох учених, наприклад І.О. Гуменюка, О.В. Москаленка, Н.Р. Нижник, М.М. Шумила та інших. Однак стан нормативно-правового забезпечення соціально-правових відносин досі характеризується низкою проблем, шляхи вирішення яких викликають певні дискусії в наукових джерелах. Відповідно, напрями оптимізації правового регулювання названих відносин залишаються не остаточно визначеними, а отже, потребують комплексного вивчення. Доцільність останнього підтверджується також тим, що Соціальний кодекс України, незважаючи на розглянуті законодавцем у попередні роки законопроекти, так і не було прийнято.

Тому метою статті є формулювання шляхів вирішення проблем систематизації джерел соціального права. Для її досягнення варто виконати такі завдання: ознайомитись із сучасним станом нормативно-правового регулювання соціальних правовідносин; дослідити проблеми наукового обґрунтування систематизації джерел соціального права та сформулювати авторську позицію із цього приводу; розглянути проблеми систематизації джерел соціального права на рівні підготовки проекту Соціального кодексу України та висловити авторські пропозиції щодо їх подолання.

Пристаючи до виконання сформульованих завдань, насамперед відзначимо, що в нашій державі соціальні правовідносини (зокрема, відносини з приводу надання суб'єктами публічної адміністрації соціальних послуг, соціальної допомоги, соціального захисту громадянам, які опинились у складних життєвих ситуаціях, тощо) регулюються великою кількістю нормативно-правових актів різної юридичної сили: законами України, постановами Верховної Ради України, постановами й розпорядженнями Кабінету Міністрів України, наказами центральних органів виконавчої влади, наказами, розпорядженнями та рішеннями органів публічної влади регіонального й місцевого рівня. Їх аналіз дозволяє зробити висновок, що названим джерелам соціального права властиві численні недоліки, у тому числі такі:

- наявність дублюючих один одного нормативно-правових актів різної юридичної сили, наприклад: Указ Президента України «Про Положення про Міністерство соціальної політики України» від 6 квітня 2011 р. № 389/2011 [1] та Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про Міністерство соціальної політики України» від 17 червня 2015 р. № 423 [2];

- застосування застарілої термінології, що не відповідає вимогам сучасності та європейським стандартам, на що вказує хоча б відсутність у нормативно-правових актах таких категорій, як публічна адміністрація, суб'єкти публічної адміністрації, публічна влада тощо, а також їх визначень;

- відсутність нормативно закріплених стандартів і принципів адміністративної процедури, нормативно закріпленого інструментарію діяльності суб'єктів публічної адміністрації в цій сфері.

На нашу думку, такий стан нормативного забезпечення соціальних правовідносин не сприяє ні ефективній діяльності суб'єктів публічної адміністрації, ні повноцінній реалізації соціальних прав громадян, оскільки він щонайменше ускладнює громадянам пошук необхідних правових норм для звернення до уповноважених суб'єктів із метою отримання відповідних соціальних благ або захисту їхніх прав та інтересів, створює труднощі під час обрання нормативно-правових актів і їх окремих положень, якими варто керуватись у юридичній, правозастосовній практиці, тощо.

З огляду на це вважаємо, що необхідним кроком у напрямі подолання окреслених проблем має стати систематизація джерел соціального права, під якою розуміється діяльність із приведення нормативно-правових актів у єдину, упорядковану, внутрішньо узгоджену систему з метою вдосконалення законодавства, звільнення його від застарілих і суперечливих норм, усунення прогалин у праві та впорядкування діючих інститутів права [3, с. 395]. Результатом її проведення має стати прийняття Соціального кодексу України, що, як неодноразово підкреслювалось у юридичній літературі, дозволить вирішити такі завдання:

- закріпити соціальні права громадян;
- усунути колізії між різними законодавчими актами;
- забезпечити взаємозв'язок з актами інших галузей законодавства;
- усунути декларативність у регулюванні відносин соціального забезпечення;
- удосконалити соціальне законодавство на підставі узагальнення практики його застосування тощо [4];
- виправити недоліки соціального законодавства;
- систематизувати, спростити та гармонізувати законодавчі акти з питань соціального захисту населення;
- гармонізувати вітчизняну систему соціального захисту з нормами міжнародного права, застосовуючи міжнародний досвід [5];
- удосконалити положення актів у сфері соціального захисту та повноваження органів управління у соціальній сфері [6];
- вивести соціальні норми, закріплені в підзаконних актах, на рівень закону [7] тощо.

Отже, потреба в систематизації джерел соціального права є безсумнівною. Однак сьогодні ця діяльність супроводжується низкою проблем як на науковому рівні, так і на рівні підготовки проекту Соціального кодексу України. Пропонуємо зупинитись на цій проблематиці більш детально.

Так, за допомогою вивчення наукових джерел ми встановили, що основні проблеми наукового обґрунтування систематизації джерел соціального права виникають із приводу визначення правової природи Соціального кодексу України, серед яких можна виділити такі: 1) визначення його належності до певної галузі законодавства

та, відповідно, визначення сфери його правового впливу [8; 9, с. 87–88]; 2) формулювання його назви [9, с. 88]. Зокрема, ставлячи під сумнів доцільність іменування цього кодексу як «Соціального» та пропонуючи змінити його назву на «Кодекс соціального забезпечення», учені наводять такі міркування:

1) соціальні відносини у взаємозв'язку з трудовими й економічними відносинами охоплюють весь період життя й діяльності людини та регламентуються цивільним, адміністративним, трудовим, сімейним, податковим та іншими галузями законодавства;

2) положення Соціального кодексу України складаються здебільшого з норм чинного законодавства про соціальний захист;

3) законопроект повинен встановлювати основи правового регулювання соціальних відносин, закріплювати соціальні права громадян і механізми їх реалізації, визначати правовий статус учасників соціальних відносин. У реальності положення Соціального кодексу України передбачають урегулювання соціально-забезпечувальних та інших відносин (процедурних, організаційно-розпорядчих, охоронних), визначають порядок виникнення й реалізації прав громадян на соціальний захист;

4) об'єднання в Соціальному кодексі України як комплексному акті положень, що охоплюють норми соціальних галузей національного законодавства, не лише не сприятиме вдосконаленню правового регулювання суспільних відносин у соціальній сфері, а й збільшить проблему дублювання норм, юридичних колізій і прогалин;

5) лише галузь законодавства про соціальний захист, яка відрізняється значним масивом нормативно-правових актів, потребує систематизації й суттєвого оновлення, на відміну від інших галузей, які належать до соціальних [9, с. 87–88].

Такий підхід ми вважаємо суперечливим і не можемо з ним погодитись з огляду на певні аргументи. По-перше, учені помилково тлумачать поняття «соціальні відносини» винятково через загальну категорію «соціум» (суспільство, громадськість) [9, с. 87], унаслідок чого відносять до них практично всі можливі зв'язки між членами суспільства, які регулюються, відповідно, різними галузями права. Водночас зауважимо, що такий хід думок авторів обумовлюється взятим із назви кодексу терміном «соціальний» окремо від контексту й змісту ч. 1 ст. 1 проекту Соціального кодексу України [10], якою встановлюється, які саме суспільні відносини регулюються цим актом. На нашу думку, такий крок є нелогічним, оскільки безпідставно розширює сутність соціальних правовідносин, викривлює розуміння предмета правового регулювання та джерел соціального права.

По-друге, вказуючи на те, що «положення Соціального кодексу України здебільшого складаються з норм чинного законодавства про соціальний захист» [9, с. 87], Н.Р. Нижник та І.О. Гуменюк не припускають можливість внесення змін і доповнень до цього кодексу, не розглядають питання повноти його змісту й відповідності положень європейським стандартам. Тобто сучасний вигляд проекту Соціального кодексу України сприймається вченими як константа, що, на нашу думку, нівелює комплексний характер наукового дослідження та не може надати обґрунтовану відповідь на питання про правову природу названого кодифікованого акта. Відповідно, наведене твердження авторів не може слугувати аргументом на користь обмеження сфери правового впливу Соціального кодексу України лише окремими аспектами відносин соціального забезпечення.

По-третє, автори розглянутого підходу, з одного боку, пропонують провести систематизацію лише тих нормативних положень, які регулюють матеріальну складову відносин соціального забезпечення (закріплення соціальних прав, правового статусу учасників соціальних відно-

син), залишаючи поза увагою порядок і процедуру їх реалізації, а з іншого – вказують на необхідність закріплення в Соціальному кодексі України положень, якими регулюється механізм реалізації соціальних прав громадян, що, на нашу думку, уже є неможливим без урегулювання відповідних процедур. Тобто науковці використовують аргументи, які суперечать один одному, що вказує на недостатній рівень розуміння сутності досліджуваних відносин.

По-четверте, викликають заперечення також посилення авторів на «соціальні галузі національного законодавства» [9, с. 88]. Як ми розуміємо, мова йде про «суспільні» галузі законодавства, тобто абсолютно всі з існуючих у системі національного права, у тому числі кримінальну, процесуальні тощо. Вважаємо, що науковцям, аналізуючи проект Соціального кодексу України, варто відійти від терміна «соціальний» як провідного в побудові їх позиції, оскільки «соціально-правові» відносини (про які ми вже згадували) і загалом «суспільні» (за викладом авторів критикованого підходу – соціальні) відносини не є тотожними поняттями. А тому міркування вчених втрачають логіку.

По-п'яте, припускаємо, що автори, ведучи мову про систематизацію нормативних актів, не брали до уваги поняття, сутність і призначення названої діяльності. Наше припущення засноване на тому, що вчені (наприклад, Н.Р. Нижник та І.О. Гуменюк) вказують, що внаслідок її проведення «збільшиться проблема дублювання норм, юридичних колізій і прогалин» [9, с. 88], хоча систематизація сама по собі спрямовується на їх подолання.

Отже, проблеми визначення правової природи Соціального кодексу України, висвітлені в наукових джерелах, пов'язуються переважно з недостатнім розумінням сутності понять соціальних правовідносин, соціальних норм, механізму реалізації соціальних прав, систематизації джерел соціального права та інших категорій, а також проведенням досліджень без урахування всіх необхідних аспектів правового регулювання відносин у соціальній сфері (наприклад, європейських стандартів регламентації таких відносин). Водночас із метою остаточного, на нашу думку, вирішення окреслених проблем вважаємо за доцільне сформулювати власну позицію із цього приводу.

Зауважимо, що в контексті реалізації соціальної політики держави, як і в більшості сфер життєдіяльності суспільства, діяльність публічної адміністрації супроводжується виникненням численних правових зв'язків між суб'єктами права, які регламентуються нормами різних галузей права. Проте останні регулюють лише окремі аспекти діяльності публічної адміністрації в соціальній сфері (бухгалтерський облік витрат на соціальну допомогу, притягнення до відповідальності за порушення соціального законодавства, прийняття на публічну службу до Міністерства соціальної політики України тощо) згідно зі сферою їх правового впливу. Відповідно, у частині предмета правового регулювання кримінального права, процесуальних галузей права, приватноправових галузей (цивільного, трудового) юридичні засади регулювання соціально-правових відносин представлені положеннями нормативно-правових актів, насамперед кодифікованих актів названих галузей права (наприклад, Кримінального кодексу України [11], Цивільного кодексу України [12], Цивільного процесуального кодексу України [13] тощо).

Із цього постає, що систематизація має бути проведена насамперед щодо тих нормативних актів і їх положень, які не увійшли до змісту названих (кодифікованих) актів, а Соціальному кодексом України мають врегульовуватись не охоплені ними питання. Окрім того, ведучи мову про нормативний матеріал, який підлягає систематизації, варто нагадати, що ця діяльність спрямовується, зокрема, на подолання прогалин, колізій нормативно-правових актів та інших недоліків нормативного забезпечення суспільних відносин. З огляду на це під час підготовки Соціального кодексу України варто виходити з того, які саме проблеми

необхідно вирішити, які відносини варто врегулювати, заповнивши прогалини в законодавстві, тощо.

Таким чином, зазначимо також, що соціальні правовідносини, на регулювання яких спрямовано дію джерел соціального права (проблеми систематизації яких, власне, досліджуються в цій статті), складаються між публічною адміністрацією та приватними особами з приводу надання соціальних послуг, соціальної допомоги, соціального захисту. За всіма відомими юридичній доктрині ознаками їх можна віднести до адміністративно-правових відносин (детальніший аналіз цієї проблематики виходить за межі нашого дослідження, тому ми лише вказуємо на його результат як на факт). Це твердження у свою чергу обумовлює визначення обов'язкових для закріплення в Соціальному кодексі України елементів: правового статусу названих суб'єктів у соціальних правовідносинах (повноважень, прав та обов'язків, відповідальності), порядку, процедур та інструментів діяльності суб'єктів публічної адміністрації в контексті реалізації соціальних прав громадян тощо. Від їх якісної регламентації залежить можливість дотримання прав та інтересів громадян і їх ефективного захисту.

Додатково зауважимо, що доцільність унормування в Соціальному кодексі України зазначених питань підтверджується також європейським досвідом регулювання соціальних правовідносин, який певною мірою є обов'язковим для нашої держави в контексті європейської інтеграції України. Наприклад, у Книзі X Соціального кодексу Німеччини розміщуються положення про адміністративну процедуру в цій сфері, що включають питання юрисдикції суб'єктів публічної адміністрації з приводу застосування відповідних процедур, принципи адміністративної процедури, інструменти діяльності й вимоги до них тощо [14]. Як бачимо, урегулювання окреслених правовідносин шляхом прийняття Соціального кодексу України є перевіреним часом європейською практикою, яку можна розглядати як стандарт (орієнтир) для українського права та юридичної доктрини.

Таким чином, викладене, на нашу думку, дозволяє сформулювати рішення проблеми визначення правової природи Соціального кодексу України: названим актом має бути запроваджено адміністративно-правовий механізм регулювання соціальних правовідносин шляхом заповнення прогалин та подолання інших недоліків їх нормативного забезпечення. Цей крок сприятиме підвищенню ефективності діяльності суб'єктів публічної адміністрації та встановленню додаткових гарантій реалізації й захисту соціальних прав та інтересів громадян.

Водночас підготовка проекту Соціального кодексу України, як уже вказувалось, супроводжується також певними проблемами, які загалом можна звести до двох основних: низького рівня підготовки спеціалістів, залучених до розроблення проекту Соціального кодексу України, та відсутності на сьогодні законопроекту, який відповідав би вимогам законодавства й потребам правового регулювання соціальних правовідносин. Окреслене можна простежити за допомогою аналізу наданих (проте згодом відкликаних) на розгляд Верховній Раді України проектів Соціального кодексу України від 2 серпня 2012 р. № 11061 [15] та від 15 лютого 2013 р. № 2311 [10].

На цій підставі нами було виділено декілька таких основних недоліків, властивих названим законопроектам:

– невідповідність сучасним реаліям і потребам нормативно-правової регламентації соціальних правовідносин

(зокрема, ч. 2 ст. 1, ст. ст. 8, 10 обмежують сферу впливу Соціального кодексу України лише конституційними правами й гарантіями людини. Однак, як відомо, Конституція України не закріплює всі соціальні права та гарантії, вони містяться в численних нормативних актах, які, відповідно, залишаються «поза увагою» кодифікованого акта);

– дублювання однакових за змістом положень (наприклад, ст. ст. 8 і 10 проектів, якими закріплено «мету встановлення державних соціальних стандартів і нормативів»);

– наявність численних прогалин (наприклад, у проекті не визначено дефініції основних понять і категорій, застосованих у Соціальному кодексі України; систему суб'єктів публічної влади, залучених до реалізації концепції соціальної держави; завдання, повноваження й способи (процедури) їх діяльності; вичерпний перелік інструментів їх діяльності; принципи адміністративних процедур у соціальній сфері; відповідальність суб'єктів публічної влади, залучених до реалізації концепції соціальної держави, за неналежне виконання покладених на них завдань тощо).

З огляду на це можемо підсумувати, що проаналізовані проекти Соціального кодексу України не вирішують завдань систематизації джерел соціального права, про які говорилось на початку публікації. А тому серед напрямів вирішення сформульованих проблем можемо запропонувати такі:

1) залучення фахівців у сфері соціального права (науківців, юристів-практиків) до розробки проекту Соціального кодексу України;

2) доопрацювання названого законопроекту шляхом заповнення відповідних прогалин, видалення дублюючих норм Соціального кодексу України, гармонізації його положень із чинними національними нормативно-правовими актами;

3) врахування європейського досвіду правового регулювання соціальних правовідносин (насамперед німецького) та європейських стандартів діяльності суб'єктів публічної адміністрації.

Таким чином, сучасний стан нормативно-правового забезпечення соціальних правовідносин характеризується численними проблемами й недоліками, які можуть бути вирішені винятково шляхом проведення комплексної систематизації джерел соціального права та прийняття в результаті цього Соціального кодексу України. Їх реалізація супроводжується у свою чергу низкою проблем як наукового, так і практичного характеру. Унаслідок проведеного дослідження можемо узагальнено сформулювати такі основні шляхи їх подолання:

– активізація наукових розробок у сфері соціального права, що дозволить покращити розуміння сутності соціальних правовідносин та обґрунтувати потреби в подальшому вдосконаленні їх нормативно-правової регламентації;

– залучення до діяльності із систематизації джерел соціального права науковців у сфері соціального права юристів-практиків та інших із метою розроблення проекту Соціального кодексу України згідно з юридичною доктриною, національними нормативно-правовими актами та європейськими стандартами в цій сфері;

– опрацювання проекту Соціального кодексу України щодо заповнення прогалин законодавства, подолання колізій та інших недоліків, властивих сучасним проектам цього акта.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про Положення про Міністерство соціальної політики України : Указ Президента України від 6 квітня 2011 р. № 389/2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/389/2011/page>.
2. Про затвердження Положення про Міністерство соціальної політики України : Постанова Кабінету Міністрів України від 17 червня 2015 р. № 423 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/423-2015-%D0%BF>.
3. Москаленко О.В. Перспективи кодифікації законодавства про загальнообов'язкове державне соціальне страхування / О.В. Москаленко // Актуальні проблеми права: теорія і практика. – 2013. – № 26. – С. 393–400.

4. Концепція соціального кодексу України // Профспілкові вісті [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.psv.org.ua/arts/suspilstvo/view-941.html>.
5. Шкода Т.С. Основні питання проекту Соціального кодексу України / Т.С. Шкода // Юридичний журнал. – 2011. – № 9. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=3685>.
6. Проект Соціального кодексу – «старі» закони у новій обкладинці / Аналітичний центр Асоціації міст України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.auc.org.ua/news/proekt-sotsialnogo-kodeksu-%E2%80%93-%C2%ABstari%C2%BB-zakoni-u-novii-obkladintsi>.
7. Законодавство про соціальний захист громадян пропонують об'єднати в Соціальний кодекс [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kadrovik.ua/content/zakonodavstvo-pro-sots-alnii-zakhist-gromadyan-proponuyut-ob-dnati-v-sots-alnii-kodeks>.
8. Шумило М.М. Кодифікація соціального законодавства / М.М. Шумило // Актуальні питання державотворення в Україні очима молодих учених : міжнар. наук.-практ. конф. – К., 2010. – С. 61–62. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://law.univ.kiev.ua/images/abook_file/conf2010_trud_shumilo.pdf.
9. Нижник Н.Р. Перспективи кодифікації українського законодавства про соціальне забезпечення / Н.Р. Нижник, І.О. Гуменюк // Юридичний вісник. – 2013. – № 2(27). – С. 87–91.
10. Проект Соціального кодексу України від 15 лютого 2013 р. № 2311 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=45780.
11. Кримінальний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25–26. – Ст. 131.
12. Цивільний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40–44. – Ст. 356.
13. Цивільний процесуальний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 40–42. – Ст. 492.
14. Social law. Sozialgesetzbuch [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://guides.library.harvard.edu/c.php?g=310823&p=2079291>.
15. Проект Соціального кодексу України від 2 серпня 2012 р. № 11061 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?id=&pf3516=11061&skl=7.

УДК 342.95:615.1

ЛІКАРСЬКІ ЗАСОБИ: ПРАВОВІ СТАТУСИ ТА ПОРЯДОК ЇХ ПРИСВОЄННЯ

Зима О.Т.,

к.ю.н., доцент, доцент кафедри адміністративного права

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Стаття присвячена визначенню сутності правового статусу лікарських засобів та його впливові на формування і розвиток фармацевтичних відносин. Аналізуються окремі види статусів лікарських засобів. Піднімається питання порядку присвоєння лікарським засобам статусів та недоліків його правового регулювання. Розглянуто проблему множинності правових статусів ліків.

Ключові слова: лікарські засоби, ліки, статус, правовідносини, обіг лікарських засобів, фармацевтична діяльність.

Zyma A.T. / LEKARSTVENNIE SREDSTVA: PRAVOVYE STATUSY I PORЯДОК ИХ ПРИСВОЕНИЯ / Национальный юридический университет имени Ярослава Мудрого, Украина

Статья посвящена определению сущности правового статуса лекарственных средств и его влиянию на формирование и развитие фармацевтических отношений. Анализируются отдельные виды статусов лекарственных средств. Рассматриваются вопросы о порядке присвоения лекарственным средствам статусов и недостатках его правового регулирования. Излагается авторская позиция относительно множественности правовых статусов лекарств.

Ключевые слова: лекарственные средства, лекарства, статус, правоотношения, оборот лекарственных средств, фармацевтическая деятельность.

Zyma A.T. / MEDICINES: LEGAL STATUS AND THE PROCEDURE FOR ASSIGNMENT / National juridical University named Yaroslav Mudryj, Ukraine

There is the problem of the legal status of medicines investigated in the article. Firstly, held the line between the legal status of persons (subjects) and legal status is not related to the person, and then singled out from among the last group of legal status objects, material objects, which are legal status and medications. Usually the legal status of medicines assigned by introducing them to the official list approved by the Cabinet of Ministers of Ukraine or by the Ministry of Health of Ukraine. Acquiring legal status leads to the formation of further features of drug trafficking, by modifying the legal relationships subject which it is. The most important of the status of medicine are: the status of prescription medicine; status without prescription medicine; Status of toxic or potent medicine; the status of a medicinal product containing narcotic and psychotropic substances; the status of essential medicines and so on. The procedure for awarding status of medicine almost unregulated and with purpose to combating corruption in the pharmaceutical field they are encouraged to develop an unified procedure for awarding status of medicines and clear criteria for inclusion to the official list. Separately they raised the possibility of forming a single, integrated legal status of the medicines. They propose series of improvements pharmaceutical legislation that would reduce the number of existing status of medicines and medical supplies to give each single, clearly defined and easy to enforcement of legal status.

Key words: medicine, pharmaceutical preparations; status, legal relationships, drug trafficking, pharmaceutical activities.

Постановка проблеми. Лікарські засоби виступають об'єктом різноманітних правовідносин, що виникають та розвиваються у соціальній, економічній, безпековій, науковій та інших сферах. Їм притаманна низка спільних ознак, зафіксованих у легальному визначенні, разом із тим слід зважати на надзвичайно велику кількість медичних препаратів і певну специфічність кожного з лікарських засобів. Ефективність та безпечність їх застосування потребує чіткої ідентифікації ліків та повного розуміння їхніх властивостей. Присвоєння правових статусів є одним із способів досягнення цієї мети.

Стан дослідження. Рівень дослідження правового регулювання фармацевтичної діяльності є досить слабким, причому автори концентрують увагу на правопорушеннях у фармацевтичній сфері, окремих вузькоспеціалізованих питаннях щодо обігу ліків або переймаються проблемами практичного характеру. Щодо правових статусів лікарських засобів, то це питання вченими не піднімалось.

Викладення основного матеріалу. Термін «правовий статус» широко використовується в юридичній науці. Його інтенсивне дослідження розпочалося у 70-80-х роках минулого сторіччя, що дало змогу отримати вагомий